

VISIBLE LEARNING (John Hattie, Routledge, 2012)

Cea mai importantă idee: să cunoști impactul asupra copiilor și să îți adaptezi metodele. În acest context, Hattie sugerează că este mult mai important să apreciezi mărimea/valoarea efectului și să o folosești ca punct de pornire pentru discuție decât ca un punct final pe baza căruia să formulezi o decizie. Când predarea și învățarea sunt vizibile, când este clar ce are de predat profesorul și ce are de învățat elevul, realizările acestora din urmă sporesc.

Hattie declară că știe că sunt practici care funcționează și practici care nu funcționează. Știm sigur ce anume funcționează. Dar despre ce nu funcționează?

Visible Learning ne spune povestea factorilor care au cel mai mare impact asupra învățării. Practic, asistăm la un proces în care școlile evaluează impactul a ceea ce fac ele pentru învățarea la elevi și, din acest proces vizibil, elevii învață să devină propriii lor profesori.

Când predarea este vizibilă elevii știu ce să facă și cum să facă. Când învățarea este vizibilă profesorul știe dacă învățarea intervine sau nu. Predarea și învățarea sunt vizibile când scopul învățării nu este provocator dar este explicit. Mai mult, ambii, profesorul și elevii lucrează împreună pentru a atinge scopul stabilit, pentru a oferi feed-back și pentru a se convinge că elevul și-a atins scopul. Evidențele ne arată că efectele cele mai mari asupra elevilor se văd atunci când nu numai elevii devin propriii lor profesori (prin auto-monitorizare și autoevaluare), ci și atunci când profesorii devin elevi ai propriului proces de învățare.

Este foarte important pentru un profesor să își înțeleagă foarte bine rolul primordial, acela de a se vedea, el însuși, ca pe un evaluator al efectelor pe care el le produce asupra elevilor. În plus, căutarea intervențiilor și acțiunilor care au efecte pozitive asupra învățării la elevi ar trebui să fie un țel constant de urmărit pentru profesor.

Noi, profesorii, trebuie să ne considerăm agenți ai schimbării. Hattie argumentează faptul că devotamentul și atitudinea profesorilor au cea mai mare influență asupra progresului elevilor și că, în plus, acestea sunt cele asupra cărora avem un oarecare control. Oricum, studiile arată că, în mod clar, calitatea profesorului face diferența.

Cinci atitudini ale profesorului experimentat

Hattie identifică cinci dimensiuni majore ale profesorului experimentat (de excelență).

1. Profesorul experimentat identifică cele mai importante căi de a reprezenta subiectele pe care el urmează să le predea. Cercetarea privind Visible learning arată că o bună cunoaștere a temei de predat nu îmbunătățește realizările elevilor. Cu toate acestea, profesorii experimentați diferă în funcție de cum organizează și cum folosesc acest conținut. Ei știu cum să introducă un nou conținut, în așa fel încât acesta să se lege cu ceea ce ei cunosc deja, ei pot să coreleze tema

activității cu alte domenii de studiu, ei pot să adapteze predarea la nevoile elevilor, să prevadă erorile pe care aceștia le pot face.

2. Profesorii experimentați creează un climat optim pentru învățare în clasă. Cel mai bun climat pentru învățare este acela în care există încredere. Elevilor, adesea, nu le plac greșelile pentru că se tem de reacția negativă a celor de-o seamă cu ei. Profesorii experimentați creează clase în care erorile sunt binevenite și învățarea este ceva nemaipomenit (cool!).

3. Profesorii experimentați monitorizează învățarea și dau feed-back elevilor. Ei știu că o lecție tipică nu se poate desfășura niciodată așa cum a fost planificată și, de aceea, ei sunt pregătiți să monitorizeze permanent stadiul înțelegerii cunoștințelor predate elevilor. Profesorii experimentați sunt excelenți căutători și utilizatori ai feed-back-ului primit din partea elevilor cu privire la efectul pe care îl au în procesul de învățare al acestora. Pentru a face acest lucru, ei trebuie să culeagă, cu regularitate, informații despre cine nu înțelege ceea ce se predă.

4. Profesorii experimentați cred că toți elevii pot atinge succesul în învățare. Ei cred că inteligența este mai degrabă schimbătoare decât stabilă. Asta înseamnă nu numai că au un respect deosebit pentru elevii lor, ci și că ei dovedesc o pasiune deosebită pentru faptul că toți elevii pot reuși. Într-un studiu privind elevii a peste 3000 de profesori (The Measures of Effective Teaching Project sponsorizat de Gates Foundation) elevii au declarat cu asupra de măsură faptul că profesorii claselor cu cele mai mari realizări sunt profesorii cu cea mai mare pasiune (definită prin șapte atribute : grijă, control, claritate, captivant, provocator, conferă și consolidează).

5. Profesorii experimentați influențează o mulțime de rezultate ale elevilor lor, care nu se limitează la notele primite la teste. Ei influențează elevii în mai multe domenii/zone : îi încurajează să stea în școală, îi ajută să își dezvolte înțelegerea profundă a conceptelor aduse în discuție, îi învață să își dezvolte strategii multiple de învățare, îi încurajează să își assume riscuri în învățare, îi ajută să dezvolte respect pentru ei și pentru ceilalți și îi ajută să devină cetățeni activi.

Hattie declară că există patru părți importante în planificarea învățării:

- Achizițiile anterioare (nivelul elevilor la începutul procesului de învățare);
- Învățarea țintită (nivelurile dorite la final);
- Progresul (rata de progres de la început la final) ;
- Colaborarea profesorilor.

A. Despre achizițiile anterioare (nivelul elevilor la începutul procesului de învățare)

Achizițiile anterioare ale elevului au un impact puternic asupra realizărilor ulterioare. Asta înseamnă că achizițiile lui anterioare aduse în clasă sunt un puternic predictor cu privire la cât de

bine vor învăța și cât de mari vor fi realizările acestuia. Cu alte cuvinte, cu cât este mai strălucit un elev la început de an școlar, cu atât mai mari vor fi realizările lui ulterior, cu atât mai multe lucruri va învăța. De aceea, rolul profesorului trebuie să fie acela de a-i aduce pe cei care nu sunt la același nivel cu cei scipitori, la același nivel cu aceia. Pentru aceasta, orice lecție planificată trebuie să înceapă cu înțelegerea profundă, din partea profesorului, a ceea ce studenții știu deja și pot să facă. Suplimentar, profesorii trebuie să învețe cum învață elevii lor. Din moment ce ei doresc ca toți elevii lor să atingă același nivel de gândire, vor trebui să fie atenți la discuțiile dintre elevi și să învețe să îi asculte. Acest lucru contrastează, însă, cu ceea ce se întâmplă, de regulă, în clasele noastre. Spre exemplu, într-un studiu (Lingard, 2007), în care au fost observate 1000 de clase, s-a remarcat un nivel scăzut de solicitare intelectuală și o prezență mult prea puternică a profesorului în clasă (care vorbea mult prea mult) și elevi care stăteau pasivi și așteptau. Trebuie să schimbăm o astfel de imagine în clasele noastre !

În plus față de achizițiile lor anterioare, elevii aduc cu ei, de asemenea, atribute și dispoziții care influențează abilitatea lor de a învăța. Spre exemplu, acestea pot include: motivația pentru a învăța, strategii de a învăța și încredere în a învăța. Profesorii au nevoie să știe care sunt atributele pe care elevii le aduc cu ei în clasă pentru a urmări creșterea potențialul acestora și, astfel, să le poată spori elevilor puterea de a învăța. De exemplu, un atribut este și autoeficacitatea – încrederea că putem face învățarea să se producă. Cei care au o autoeficiență crescută văd sarcinile provocatoare ca pe niște oportunități de a învăța ceva nou și cei care au o autoeficiență scăzută pot să evite sarcinile dificile și să le refuze. Profesorii trebuie să cunoască acest tip de informații despre elevii lor pentru a putea găsi metodele potrivite pentru a spori încrederea elevilor, pentru a-i ajuta mai degrabă să accepte decât să respingă feed-back-ul și pentru a-i ajuta să compare munca/efortul lor cu obiectivul urmărit și nu cu munca/efortul altui coleg.

Profesorii pot să sprijine într-un mod activ formarea acestor dispoziții. Acest lucru este îndeplinit îndeosebi dacă profesorii înțeleg și cunosc care sunt atributele și dispozițiile pe care elevii lor le aduc, fiecare în parte, în clasă cu ei.

B. Despre învățarea țintită sau despre nivelurile dorite la final

În planificarea lecțiilor sunt două lucruri de luat în seamă atunci când ne gândim la învățarea țintită (ținta învățării) sau la nivelul la care profesorul dorește să își conducă elevul. Primul este acela de a cunoaște foarte bine (a avea clar în minte) ce anume trebuie învățat – obiectivul. Al doilea este de a avea o cale de a ști că învățarea s-a produs – criteriul de succes. Aceste două lucruri trebuie să fie vizibile și pentru profesor și pentru elev. Profesorul trebuie să cunoască foarte bine scopul/ținta pentru a-i ține pe elevi orientați către obiectiv. Mai mult, profesorul trebuie să știe nu numai când elevii și-au terminat activitățile/studiul, ci și când ei au învățat conceptele și și le-au înțeles.

Obiectivele

O planificare eficientă implică decizia cu privire la cele mai provocatoare și potrivite ținte/scopuri și, în funcție de asta, structurarea situațiilor de învățare în așa fel încât elevii să poată atinge țintele stabilite. A avea ținte clare de învățare este un lucru vital dacă ne dorim să dezvoltăm o evaluare bună și să furnizăm un feed-back clar elevilor despre modul în care poți ajunge să ai succes. Dacă profesorii vor ca elevii să atingă ținte de învățare ei trebuie să înceapă prin a stabili și comunica ținte clare elevilor, să îi ajute să înțeleagă în profunzime ceea ce au de învățat, să îi ajute să înțeleagă cum va arăta succesul, cum se leagă sarcinile lecției cu această intenție și, la sfârșitul lecției, să îi ajute să vadă cât de aproape au ajuns de atingerea succesului.

3. Progresul (rata de progress de la început la final)

Echipa de cercetare a lui Hattie a analizat realizările/progresul elevilor din Noua Zeelandă și a descoperit că singurul aspect important este nevoia profesorilor de a avea același nivel de înțelegere cu privire la progres. Spre exemplu, aproape oricare profesor consideră a fi o valoare faptul de a desconsidera/anula ce a făcut un alt profesor înaintea sa, pentru un anumit elev atunci când un elev nou vine în clasa lui și, pentru asta, decide să îl reevalueze la începutul anului școlar. Timpul pierdut cu reevaluarea noilor elevi poate avea același efect ca și așa-numitul *efect al vacanței de vară*, care reduce progresul elevului pe timpul verii. Dacă ar exista niște planuri educaționale de transfer sau dacă profesorii ar avea același nivel de înțelegere cu privire la progres, aceste lucruri nu s-ar mai întâmpla.

4. Colaborarea profesorilor

Unul dintre aspectele majore ale conceptului Visible learning este Acela că există o mare forță în profesorii care învață unul de la celălalt și care vorbesc despre planificare – discutând orice, de la obiective, criterii pentru succes, progresul în învățare etc., până la ce înseamnă să fii bun într-un domeniu (a stăpâni o disciplină). Având o discuție serioasă despre ce înseamnă să fii bun la engleză, matematică etc. poate conduce la dezbateri importante despre evidențele privind învățarea elevilor, calitatea predării, rezultatele elevilor – majoritatea temelor importante de discuție care se leagă de predare și învățare.

Atunci când profesorii încep să colaboreze și să își dezvolte același nivel de înțelegere cu privire la cât mai multe aspect importante ale predării și învățării, îndeosebi cu privire la progresul elevilor în școală, atunci totul începe să se deplaseze în direcția bună/dorită, având la bază critica colaborativă, distribuția rezolvării problemelor și interacțiuni multiple, cu efecte vizibile, pozitive.

Una dintre metodele de success pe care Hattie le-a întâlnit este aceea a modelului de culegere a datelor în echipă, un model în care, profesorii se întâlnesc în echipe mici, la fiecare două-trei săptămâni, și urmăresc o structură specifică pentru a examina datele despre un anumit elev, pentru a stabili țeluri/obiective, pentru a-și îmbunătăți predarea și pentru a crea un plan pentru a

monitoriza învățarea și predarea și pentru a repeta acest ciclu din nou. Nu are importanță forma pe care o iau aceste echipe, ci, mai degrabă, faptul că acești profesori sunt deschiși spre a căuta evidențe ale impactului lor asupra elevilor și spre a-și critica, unul altuia, impactul asupra elevilor pentru a se asigura de eficiența privind plierea pe nevoile acestora.

Designul acestui concept *Visible learning* are câteva elemente de bază:

- Un climat suportiv în clasă promovează învățarea elevului (elevul știe să spună căruia profesor îi pasă de el sau care crede în el; climatul clasei trebuie să îi confere încredere, siguranță elevului, iar faptul că, uneori, putem să *nu știm* ceva, trebuie să nu fie ridicat la rang de problemă penalizată cu crudități de către ceilalți);
- Profesorul trebuie să vorbească mai puțin și să asculte mai mult (majoritatea timpului dedicat vorbirii profesorului este ținut, de fapt, spre a controla comportamentul elevului și, în acest caz, este clar că el poate continua să vorbească... *Fii liniștit! Vezi cum te porți! Ascultă!*... ; a asculta permite profesorului să învețe să îl înțeleagă pe elev, să învețe despre cunoștințele anterioare ale acestuia; a asculta înseamnă umilință, profunzime a gândirii, respect reciproc, dorință de a modela deprinderi reale de comunicare elevilor și nu doar dorință de a transmite cunoștințe);
- Rolul colegilor în realizările/progresul elevului (în viața reală trăim și învățăm alături de cei asemenea nouă – în școală, o mare parte din procesul de învățare este orientat către individualism).

Profesorul ca un expert care se adaptează

Atunci când profesorul are o idee clară cu privire la țințele învățării și când este foarte prezent în clasă, ascultându-i cu atenție pe elevi și *privind lecția cu ochii elevului*, el va ajunge să inoveze, îndeosebi atunci când strategiile nu funcționează. Acești profesori, care se dovedesc a fi foarte flexibili, se numesc *experți în învățare care se adaptează*.

Strategii în învățare

Hattie raportează concluziile unui consorțiu alcătuit din aproximativ 35 de cercetători faimoși cu privire la strategiile cele mai reușite în învățare:

- Materialele prezentate oral, vizual și în formă multimedia oferă o mai bogată reprezentare decât un singur tip de material;
- Sublinierile, integrarea și sintetizarea informațiilor produc o învățare mai eficientă decât recitirea materialelor;
- Poveștile pot fi mai bine readuse în memorie decât faptele și principiile abstracte;
- Majoritatea elevilor au nevoie de o formare privind cum să își auto-controlezi învățarea;
- Un orar/program de învățare în etape, cu mai multe sesiuni, cu timpi de pauză între acestea conferă eficiență retenției mai mult decât o singură sesiune de învățare;
- A face greșeli este, adesea, o necesitate pentru ca învățarea să aibă loc.